

CUESC

Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

**ІСТОРИЧНИЙ ЛОГОС
МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ТА СУЧАСНІ МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ**

30 березня – 10 травня 2026 року

¹²⁵⁶
1996
LIHA-PRES

¹²³³

Львів – Торунь
Liha-Pres
2025

УДК 94:008:78+7.036(062.552)

I-90

Організаційний комітет:

Хіль Олена Михайлівна – кандидат мистецтвознавства, професор кафедри спеціального фортепіано, ректор Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Самойленко Олександра Іванівна – доктор мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, проректор із наукової роботи Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Базан Олена Юріївна – доктор філософії, доцент кафедри камерного ансамблю, проректор із науково-педагогічної та інформаційно-інноваційної діяльності Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Оганезова-Григоренко Ольга Вадимівна – доктор мистецтвознавства, професор, народна артистка України, проректор із науково-педагогічної та навчальної роботи Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Осадча Світлана Вікторівна – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики та музичної етнографії Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Черноіваненко Алла Дмитрівна – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри народних інструментів Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Майденберг-Годорова Кіра Ісаківна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри теорії музики та композиції Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Майденберг-Годорова Кіра Ісаківна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри теорії музики та композиції Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової.

Історичний логос музичної культури та сучасні мистецькі

I-90 практики : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 30 березня – 10 травня 2026 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2026. – 288 с.

ISBN 978-966-397-633-4

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Історичний логос музичної культури та сучасні мистецькі практики» (30 березня – 10 травня 2026 року).

УДК 94:008:78+7.036(062.552)

© Одеська національна музична академія
імені А.В. Нежданової, 2026

© Центр українсько-європейського
наукового співробітництва, 2026

ISBN 978-966-397-633-4

Література:

1. Самойленко О. І. Часові епістери музики і темпоральні категорії історичного музикознавства. *Часопис*. 2017. № 3. С. 17–27.
2. Brétéché Sylvain, Esclapez Christine. Music(s), Musicology and Science: Towards an Interscience Network. *Music Technology with Swing*. 2017. Volume 11265. P. 637–657.
3. Johnson Julian. Out of Time: Music and the Making of Modernity. Oxford University Press, 2015. 380 p.
4. Vendrix Philippe. Les conceptions de l'histoire de la musique. *Jean-Jacques Nattiez. Musiques. Une encyclopédie pour le XXIe siècle*. Vol. 2 : Les savoirs musicaux, Actes Sud / Cité de la musique. P. 628–648.

МУЗИЧНИЙ ЛОГОС У ДУХОВНІЙ І СВІТСЬКІЙ ХОРОВІЙ МУЗИЦІ

Заверуха О. Л.

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри академічного та естрадного вокалу
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

У хоровій музиці існують два основні напрями – духовний і світський. До духовного напрямку належать хорові твори на основі біблійних, канонічних текстів, які виконуються у церквах, різноманітних концертах, конкурсах і фестивалях духовної музики. Типові зразки хорових творів – «Літургія св. Іоанна Золотоустого» М. Леонтовича, «Літургія святого Іоанна Золотоустого» К. Стеценка, «Літургічні піснеспіви» В. Сильвестрова, «Літургія Є. Станковича, «Урочиста Літургія» Л. Дичко, «Псалми Давида» Г. Гаврилець, «Псалом св. Силуана», «Літургія Іоанна Златоуста», «Ave Maria», «Псалми Давидові 1, 2, 3, 22, 50, 90» В. Польової, «Богородичні Догмати» В. Степурка, «Давидові Псалми» О. Польового та інші. Дані твори пов'язані з осмисленням Логосу як прояву Божественного у молитовному зверненні людини до Бога.

У духовному напрямі хорової музики художньо-образна сфера зосереджена на проблематиці сенсу людського буття та духовного діалогу людини з Богом. Музичний Логос у духовній музиці проявляється як вияв Божественного смислу через звукову, інтонаційну та художньо-образну організацію музичного твору. Музичний логос

у духовній хоровій музиці втілюється через слово (канонічний текст) у поєднанні з музикою. Музичний текст (хорове письмо), який створюється композитором, не лише супроводжує слово, але й поглиблює його духовний зміст. Мелодиці духовних творів притаманна стриманість, кантиленність, плавність, а звідси молитовність, внутрішня зосередженість, духовне піднесення, котрі є носіями сакрального смислу. Гармонічна будова духовних творів втілює ідею світопорядку й божественної досконалості. Хорове звучання, у котрому поєднується багато голосів, символізує духовну єдність людської спільноти та її звернення до Бога. Духовна музика спрямована на внутрішнє духовне преображення людини. Через музичне звучання виконавець і слухач долучаються до сакрального досвіду (емоційне й духовне переживання під час сприйняття музики), що і є одним із проявів Логосу.

Окрім того, музичний Логос виявляється у часопросторовій організації музики, якій притаманні повторність, медитативність, стриманість, розспівність і ритмічна плинність, що створюють відчуття вічності. Музичний Логос у духовній хоровій музиці можна трактувати як спосіб звукового втілення Божественного смислу, через який людина осмислює власне буття, духовно самопізнається та вступає у сакральний діалог із трансцендентним світом.

У процесі виконавського втілення хорового твору світського спрямування модель логосу пов'язана з психологічним і філософським аспектами осмислення художнього змісту. Психологічний аспект зумовлений образною структурою твору: позитивні та негативні емоції, хорове письмо, зокрема сучасні техніки, драматургічне рішення твору, стилістика, засоби виконавської виразності, різноманітні прийоми. Філософський аспект хорової творчості розглядається у двох моделях: філософський концептуалізм та пантеїзм, за О. Заверухою [1]. Філософська концепція пов'язана з осмисленням екзистенційної, духовної та світоглядної проблематики творів. Тут вагоме місце посідають моральні цінності. Філософська концепція прихована у нотному тексті та розкодовується в процесі виконавського трактування. Серед таких хорових творів можемо виокремити «Історія Єресі» К. Цепколенко, «Узнай себе» О. Щетинського, «Чорна елегія» Є. Станковича, «Думи мої» В. Сильвестрова та інші.

У кантаті «Історія Єресі» К. Цепколенко поєднуються філософська концептуальність, експресивна драматургія та сучасне хорове письмо. Композиторка звертається до тем духовного вибору, внутрішнього конфлікту й переосмислення сакральних смислів. Симфонія для мішаного хору *a cappella* «Узнай себе» О. Щетинського – медитативно-філософського спрямування, побудована на ідеї самопізнання та внутрішнього духовного пошуку. «Чорна елегія» Є. Станковича,

присвячена чорнобильській катастрофі, драматичний за емоційним змістом твір, у якому елегійність поєднується з трагічним світовідчуттям. Композиції характерна експресія, символічність образів і філософське осмислення людського буття. Хорова кантата «Думи мої» В. Сильвестрова – композиція, сповнена ліризму, філософської споглядальності та глибокого поетичного слова Т. Шевченка. Твір вирізняється медитативністю, камерністю звучання та глибоким осмисленням духовного світу людини.

Хорові твори, що ґрунтуються на обрядовості, культу природи, дохристиянської міфології (віра в сонце, місяць тощо), тобто пов'язані з неофольклорною традицією, відносяться до пантеїстичної моделі. Серед них: ліричне суголосся «Рідне около» Ю. Алжнева, кантати «Карпатська» та «Сонячне коло», концерт-триптих «Земле моя», «Сонячний струм», хорова опера «Золотослов» Л. Дичко, фольк-опера «Коли цвіте папороть» Є. Станковича, концерт «Крокове колесо» Г. Гаврилець, концерти для хору «Гори мої», «За нашим stodолом» В. Зубицького. Твори філософського концептуалізму та пантеїстичної моделі мають власну ідейно-художню концепцію й образно-сміслову наповнення, що втілюються засобами хорового письма, драматургічного рішення, інтонаційної символіки, темброво-фактурної організації та виконавської інтерпретації.

Отже, музичний Логос у духовній і світській хоровій музиці постає як універсальна художньо-смістова категорія, що виявляється через інтонаційно-образну, філософську та духовну організацію музичного твору. У духовній хоровій музиці він пов'язаний із сакральним осмисленням Божественного, молитовністю та прагненням людини до трансцендентного діалогу, тоді як у світській – реалізується через психологічне, екзистенційне й філософське осягнення внутрішнього світу особистості та проблем людського буття.

Література:

1. Заверуха О. Л. Сучасне хорове письмо: генеза та функціонування (на матеріалі творчості українських композиторів кінця ХХ – початку ХХІ століть). Спеціальність 17.00.03 – Музичне мистецтво : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Харків, 2014. 24 с. <https://uacademic.info/ua/document/0415U001100>